

Projekti „Are jõe seisundi parandamine (Pärivere paisu likvideerimine)“ põhiline eesmärk oli tagada Are jõe hea ökoloogiline seisund. Vooluveekogude ökoloogilise seisundi määrab muuhulgas kalastiku seisund. Are jõe kalastik oli Pärivere paisu poolt tugevasti negatiivselt mõjutatud.

Kaladele ületamatu kõrgusega (2,1 m) pais paiknes suudme lähedal (350 m kaugusel), blokeerides kalade ränded alamjooksult (Sauga jõest, potentsiaalselt ka merest). Seega oli jõe kalastik äärmisel määral vaesustunud, ökoloogilise seisundi parandamiseks oli kalarännete võimaluste loomine Pärivere paisu juures mõõdapääsmatu.

Probleemi lahenduste valimisel käsitleti keskkonnamõju eelhindangus kahte tegevusvarianti - kalapääsu rajamist ja paisu lammutamist. Leiti, et kõige otstarbekam on paisu likvideerimine. Käesolev hinnang toetab seda järeldust. Paisu likvideerimine oli kalastiku seisukohalt kahtlemata parim lahendus, seda enam, et paisjärv oli juba tugevasti degradeerunud, kinni kasvamas ja väärtust kaotamas.

Paisu eemaldamise tulemusena on kalade rändetee avatud viisil, mis võimaldab kaladele, kõikidele siinse jõelõigu liikidele (seni on teada kaheksa kalaliigi – haugi, ahvena, särje, turva, ründi, trullingu, lepamaimu ja viidika – esinemine) takistamatu läbipääsu nii üles- kui ka allavoolu. Arvestades siinse jõe kalastiku liigilist koostist, võib väita, et põhilised ülesvoolu ränded toimuvad kevadisel perioodil. Lisaks on loodud täiendav kivise põhjamaterjaliga elu- ning kudemispaik litofiilsetele kaladele.

Oluline oli jälgida, et kive ei paigutataks vette nii, et toimuks veetaseme ja voolukiiruse tõstmine tasemele, mis võiks nõrgema ujumisvõimega kalade ülesvoolu rändeid takistada; seda on ka tehtud. Kui rajatis on piisavalt püsiv, ei ole lähitulevikus probleeme ette näha. Põhjareljeefi muutmise tulemusena tekib soodne voolurežiim, mis takistab kergete setete kuhjumist rajatisele.

KMH eelhindangus nähti ette, et vajalikud ehitustööd viidaks läbi madalvee perioodil, kudemisrände välisel ajal. Kalastiku seisukohalt oli see väga positiivne, nii hoiti ära võimalik ühe kudeperioodi nurjumine.

Keskkonnamõjude eelhindangu seisukohad paisu eemaldamise mõjudest olid üldjoontes korrektsed. Paisu likvideerimise tulemusena rikastub Are jõe kalastik, tehiskalade paisjärveline elupaigatüüp asendus looduslähedase vooluveelise, stabiliseerus temperatuuri- ja gaasirežiim, taandusid paisjärvest tulenevad eutrofeerumise ja setete kuhjumise protsessid jne. Analüüsi ja edaspidist kontrollimist vajab siirdekalade jõkke rändamise võimalustega seotud probleemistik. Tuleb jälgida kalade rändevõimalusi Sauga jõe Nurme paisu juures. Tuginedes kohalike harrastuskalastajate väidetele on alust arvata, et Nurme pais on kaladele raskesti ületatav, teatud tingimustel lausa ületamatu, mistõttu Are jõkke rändavate kalade liigiline koosseis ja isendite arv on potentsiaalselt võrreldes väga väike. Pärnu jõest ja selle kaudu merest Sauga jõkke siirduvad kalaliigid (nt. teib, vimb) ei jõua Are jõeni. Ka senised katsepüügid viitavad (pool-)siirdekalade puudumisele Are jões. Nende väidete paikapidavust on otstarbekas edaspidi, järgmistel rändeperioodidel kontrollida

Edaspidi on oodata muudetud/taastatud jõelõigu kui elupaiga kvaliteedi järkjärgulist tõusu. Jõesäng kujuneb nii sügavuste, voolukiiruste kui ka setete osas mitmekesisemaks ja pakub kaladele esialgselt võrreldes paremaid tingimusi. Kui uuendatud lõigus tekib taimestik, muutub elupaik väärtuslikumaks, pakkudes soodsaid tingimusi mitmetele kalaliikidele, sealhulgas nende noorjärele.

**Kokkuvõtlikult** võib seega väita, et Pärivere paisu eemaldamine on jõe ökoloogilisele seisundile, sealhulgas kalastikule väga suure positiivse mõjuga. Soovituslik on edaspidi perioodiliselt objektide seisukorda jälgida ning, eriti kevadisel rändeperioodil, täiendavat iktoloogilist seiret teostada.

Meelis Tambets,

Ihtüoloog

Eesti Loodushoiu Keskus